J.J. OSTER JR., 1907-1989

LAATSTE PRESIDENT-HOOFDMAN VAN DE 'VRIJWILLIGE'

DOOR P.N. KALKMAN

Op 9 januari 1989 overleed in Rotterdam de heer J.J. Oster Jr., de laatste president-hoofdman van de voormalige Rotterdamse Vrijwillige Brandweer.

Hij was op 5 maart 1907 in deze stad geboren als zoon van een kledingfabrikant. Zijn wieg stond in een huis aan het Bosje, toen een kleine oase ter zijde van de Goudsesingel. Vader was eigenaar van een kledingfabriek aan de Nieuwehaven, een bedrijf dat zijn functie in de maatschappij aardig vervulde, maar dat niettemin op een gegeven moment met eigenaar en al werd opgeslokt door het concurrerende herenconfectiebedrijf van Hertzberger. Vader moest in de nieuwe constellatie de tweede viool gaan bespelen.

Het gezin Oster telde drie zonen die alle drie, zij het in sterk uiteenlopende métiers, de Rotterdamse gemeenschap bekwaam hebben gediend. Eén van hen was wijlen Guus Oster, toneelspeler van klasse en als zodanig actief bij verscheidene hoog gewaardeerde gezelschappen. De andere broer zocht en vond zijn weg in het verzekeringswezen; hij bracht het tot directielid van de R.V.S.

J.J., zoals wij journalisten Oster gemaks- en kortheidshalve noemden, zeilde aanvankelijk een minder rechtlijnige koers. Hij zocht zijn heil in de scheepvaart, als kantoorbediende bij de Vulcaan en vervolgens bij Van Nievelt Goudriaan. Daar bracht hij het tot procuratiehouder. Toen in 1940 ons land in Wereldoorlog II geraakte en de bevolking van onze scheepvaartkantoren duimen kon gaan zitten draaien, heeft hij zijn toevlucht gezocht op plaatsen waar nog wèl wat te doen was. Eerst bij de sociale dienst, daarna bij de bevrachtingscommissie voor schippers, waaruit - als wij ons niet al te zeer vergissen - korte tijd later de algemene bevrachtingsdienst over de weg is voortgekomen. Onder de titel hoofdagent had hij daar in het belang van het verkeer en het vervoer zijn bemoeienissen met de distributie van olie en benzine, met de rijtijden van het vervoerspersoneel, de diensten van trams en bussen, de verstrekking van vergunningen en wat dies meer zij.

Geen benijdenswaardige taak, gezien de voortdurend nijpender wordende oorlogsomstandigheden. Wat de grondstoffenvoorzie-

ning van het verkeer betreft viel er hoe langer hoe minder te verdelen, met het gevolg dat het verkeer en het vervoer genoodzaakt werden zichzelf steeds verdergaande beperkingen op te leggen. Daar kwam nog bij dat de werkzaamheden verricht moesten worden onder de argwanende blikken van Duitse en Nederlandse nationaal-socialistische pottekijkers, zodat uiterste waakzaamheid geboden was. Gevaren dreigden temeer omdat Oster zich in het verzet verdienstelijk maakte door vervoersfaciliteiten te creëren voor de ondergrondse.

Dit alles daargelaten maakte Oster nog in de oorlogsjaren gebruik van de mogelijkheid zich in de rang van inspecteur te laten detacheren bij de Rijksverkeersinspectie, toen nog een betrekkelijk jonge, onder het ministerie van verkeer en waterstaat ressorterende dienst. Osters ambtelijke loopbaan had definitieve vormen aangenomen.

Wij kunnen er niet omheen te vertellen dat de Rijksverkeersinspectie belast is met een nogal omvangrijk takenpakket. De dienst oefent namelijk toezicht uit op de naleving van ettelijke wetten, te weten de Wet autovervoer goederen, de Wet goederenvervoer binnenscheepvaart en de Rijtijdenwet. Oster bracht het bij deze dienst tot rijkshoofdinspecteur voor het verkeer, hoofd van de rijksverkeersinspectie, district Rotterdam. Hij hield kantoor in een voormalig herenhuis aan de Heemraadssingel, waar hij tot aan zijn pensionering in 1972 werkzaam is gebleven.

Hij was een ambtenaar in de beste zin van het woord, een overheidsdienaar die zich ten doel had gesteld de belangen van de burgerij en het bedrijfsleven naar vermogen en beste weten te dienen en die zich daar consequent aan hield. Hulpvaardig, met begrip en wellevendheid. De Koningin en de regering hebben zijn verdiensten erkend door hem te benoemen tot officier in de orde van Oranje-Nassau. Die onderscheiding kwam hem toe. Dubbel en dwars.

Aan de waarde en de betekenis van Osters beroepsmatige bezigheden meen ik niets af te doen wanneer ik zeg, dat zijn bekendheid in de Rotterdamse gemeenschap vooral toe te schrijven was aan zijn betrokkenheid bij de Rotterdamse Vrijwillige Brandweer. Hij was brandweerman in hart en nieren en het was zijn vaste overtuiging dat er voor een brandweerkorps geen beter beginsel denkbaar is dan dat van de vrijwilligheid, zij het natuurlijk dat aan de materiële uitrusting niets mag ontbreken. De 'vrijwillige' was voor hem

de waardevolle exponent van gezonde burgerzin.

Oster was aan het einde van de jaren twintig als spuitgast bij de brandweer gekomen. Hij maakte daar voorspoedig carrière, zoals dat heet. Nog voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog brandmeester, twee jaar na de oorlog hoofdman, in 1956 president-hoofdman, als opvolger van mr. G.E. van Walsum, de toenmalige burgemeester. In die laatste functie, dus als president-hoofdman, was Oster belast met de leiding over het gehele korps. De constructie was toen zo, dat de brandweer deel uitmaakte van de Roteb, hetgeen betekende dat de directeur van die dienst, ir. R. Dijkshoorn, zich tevens ambtelijk commandant van de brandweer mocht noemen. Sinds 1972 is de brandweer een zelfstandige gemeentelijke dienst.

Meer dan veertig jaar heeft Oster in zijn achtereenvolgende rangen trouw en met nooit aflatende liefde de brandweer gediend. Het is duidelijk dat hij in die tijd bij ontelbare branden, groot en klein, in actie is geweest. De allergrootste was natuurlijk de brand die in mei 1940 na het Duitse bombardement de binnenstad in de as legde. Het werk van de 'vrijwillige' bij dat inferno was boven alle lof verheven, wat de bezetter niet verhinderde het gehele apparaat te vervangen door een beroepsbrandweer. Na de oorlog draaide het gemeentebestuur de wijzers van de klok terug: de 'vrijwillige' werd in ere hersteld, zij het met een beroepskern.

Met die organisatievorm heeft Oster bij ons weten geen moeite gehad. Eenmaal tot de leiding van het korps geroepen is hij met vrijwilligers en beroepsmensen constructief werkzaam gebleven in het belang van een goede taakvervulling. Hij heeft belangrijke initiatieven genomen voor - om maar wat te noemen - de uitbreiding en verbetering van de personeelsopleiding. Hij heeft voorts aan de wieg gestaan van de jeugdbrandweer, een instituut dat later een waardevolle bron zou blijken te zijn voor de personeelsvoorziening en de beroepsbrandweer.

Maar de aanpassingen en verbeteringen gingen sommigen niet ver genoeg. In de ogen van dezulken bleven de uitrusting van het korps en het bekwaamheidsniveau van het personeel op een niet verantwoorde wijze ten achter bij de eisen van een stad die prat ging op het bezit van de grootste haven ter wereld. De stad groeide en groeide, de haven leed aan een onbedwingbare expansiezucht, er kwamen mammoetschepen met risicovolle ladingen en er ontstonden langs de boorden van de Nieuwe Maas en Nieuwe Waterweg enorme industriële complexen met echt niet zulke onschuldige

produktieprocessen. De roep om een beroepsbrandweer werd luider.

De ontwikkelingen kwamen in een stroomversnelling door de explosie, gevolgd door een hevige brand, bij de raffinaderij van Shell in Pernis op 22 januari 1968. Er vielen bij die noodlottige gebeurtenis twee doden en een kleine zeventig gewonden en er werd ter plaatse en in de naburige woonwijken van Hoogvliet een enorme ravage aangericht. Deze catastrofe was voor de vakbonden een gerede aanleiding om een actie voor meer veiligheid in de vorm van een beter geoutilleerde brandweer te beginnen. Er moest een beroepsbrandweer komen.

Het pleidooi daarvoor was gericht tot het dagelijks bestuur van de gemeente, waar het, als je dat zo formuleren mag, op het bureau van wethouder J. Worst kwam te liggen, van de wethouder dus die voor het reilen en zeilen van het brandweerapparaat de verantwoordelijkheid droeg. Aldus belandde de brandweer in het politieke circuit. De wethouder, bijgestaan door de heer Dijkshoorn, zette zich aan de voorbereiding van een nieuwe constructie voor de dienst. Oster was als exponent van het college van hoofdlieden niet van het voor-overleg uitgesloten, maar je kon in die dagen wel horen verluiden dat de communicatie niet ideaal was. Dat heeft Oster er niet van weerhouden loyaal mee te werken aan de onvermijdbaar geworden reconstructie van het korps. In het najaar van 1968 was Worst zo ver dat hij zijn beleidsnota voor het volgende jaar kon afsluiten met de mededeling aan de raad, dat B. en W. besloten hadden tot een aanpassing van de brandweer aan gewijzigde omstandigheden. De brandweer zou op professionele leest geschoeid worden. Het vrijwilligersprincipe werd losgelaten. Aan het college van hoofdlieden werd op 10 maart 1969 ontslag aangezegd. Het mag een merkwaardige bijkomstigheid heten dat B. en W. op 15 mei 1968 aan Oster de Wolfert van Borselenpenning toekenden. Een pleister op de wonde bij voorbaat?

Op het eerste gezicht waren de veranderingen niet eens zo eclatant. Een deel van het personeel werkte immers al als gesalarieerde krachten. Organisatorisch bleef de brandweer onder de vleugelen van de Roteb schuilen, met dien verstande dat de directeur van deze dienst, de heer Dijkshoorn, nu ook directeur van de brandweer werd. Die constructie zou, gelijk hierboven al gezegd, ten einde lopen toen in 1972 de brandweer een zelfstandige gemeentelijke dienst werd. De taakomschrijving van het nieuwe apparaat was ook al niet revolutionair in vergelijking met de oude: het voorko-

men, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken van ongelukken bij brand, het optreden bij calamiteiten en het afwenden van gevaar voor mens en dier.

Toch was er een levensgroot probleem. En wel de uitschakeling van een kleine zevenhonderd vrijwilligers die hun hart hadden verpand aan een instelling die eeuwenlang con amore de stad en haar bewoners had gediend. Zij hebben het met de liquidatie van de 'vrijwillige', hun 'vrijwillige', knap moeilijk gehad en zij hebben daarvan in protestvergaderingen of anderszins op soms heel emotionele wijze getuigenis afgelegd.

En Oster?

Hij toonde zich een commandant die uit het goede hout gesneden was. Hij was solidair met zijn manschappen. Van zo'n ferventе voorstander van het vrijwilligersprincipe kon je ook niet anders verwachten. Hij kon daarover met mij, de journalist, gloedvol discussiëren. Toch heb ik weleens het gevoel gehad dat hij diep in zijn hart neigde naar het inzicht dat er sprake was van een onomkeerbare ontwikkeling. Een ontwikkeling, wel te verstaan, in het algemeen belang en geboden door niet over het hoofd te ziene technische verschijnselen.

Dit moge gezegd zijn in het volle besef dat met de 'vrijwillige' een instituut verdween dat eeuwenlang mede-bepalend was geweest voor het gezicht en het karakter van de stad.

Oster was een volbloed Rotterdammer. Hij diende de belangen van de stad niet slechts op de beschreven manier. Hij is onder meer bestuurslid geweest van Mercurius, de bond van handels- en kantoorbedienden. Hij is ook lid geweest van de plaatselijke Rotary en hij heeft jarenlang zitting gehad in het bestuur van de Volksuniversiteit. Politiek gezien was hij verknocht aan de PvdA, voor welke partij hij zekere bemoeienissen heeft gehad met de Wiardi Beckmanstichting. Op landelijk niveau heeft hij voorts een reeks van jaren deel uitgemaakt van de examencommissie voor chauffeurs in het beroepsgoederen- en grensoverschrijdend vervoer.

Afsluitend nog dit.

Rotterdam heeft in Oster een prominente zoon verloren. Een man die de stad in zijn hart gesloten had. Een man ook met vele goede eigenschappen: vriendelijk, beminnelijk, hoffelijk, plichtsgetrouw, integer. Zij die hem gekend hebben, zullen hem missen.

54. Th.A.W. Ruys